

Experiment Findings · September 2019

CITATIONS

READS

1 author:

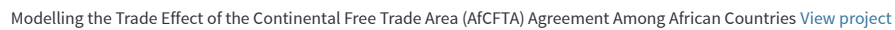
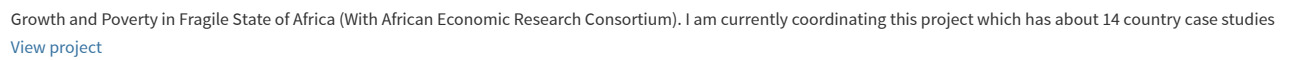

Addis Ababa University

112 PUBLICATIONS 608 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

SHOUT
SHARE IT

“አገር በቀል” የኢኮኖሚ ፖሊሲ ወይስ “የዋሽንግተን ስምምነት”፡ በሽታውን ያልተናገረ መድኃኒት አያገኝም

ዓለማየሁ ገዳ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢኮኖሚክስ ትምህርት ክፍል

መስከረም 17፣ 2012 ዓ.ም.

(በ አዲስ ፎርቱን ጋዜጣ ላይ በእንግሊዘኛና በአዲስ ማለዳ ጋዜጣ በዚህ መልክ የቀረበ)

የጠቅላይ ሚኒስትር ዐቢይን የኢኮኖሚ ማሻሻያ ፖሊሲን በጥልቀት ለመረመረው አገር በቀል አይደለም ሲሉ በጥልቀትና በሰፊው የተቼት የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢኮኖሚክስ መምህሩ ዓለማየሁ ገዳ (ዶ/ር)፥ ማሳያ ያሏቸውን ጉዳዮች ነቅሰው በማውጣት ተችተዋል፤

ይህ ፅሁፌ የመነግስትን ስህተት ነቅሶ ነጋሪና ከአገራችን ብሄራዊ ጥቅም ጋር ያገናኛል እንጂ የመንግስቱ ተቃዋሚ ወይም ጠላት አድረጎ እንደማይሰደድኝ ተስፋይ ነው። ዕውቀት ምሁራችን ነጋዴራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ የዛሬ 100 አመት ግድም እንዳለው “መንግስቱን የሚወድ ሰው ያ ቅዱስ ቅዱስ የሚለው አይደለም ጥፋቱን የሚገልፅለት እንጂ”

1. “አገር-በቀል” የተባለውን የጠቅላይ ሚኒስትር ዐቢይን የኢኮኖሚ ማሻሻያ ፖሊሲን በጥልቀት ለመረመረው፤ “ዋሽንግተን-በቀል” እንጂ በፍፁም አገር-በቀል አይመስልም። እንዴት? ምክንያቱም ለታዳጊ አገሮች ከተዘጋጁትና ገበያችሁን ለኛ ከፈቱልን፤ ንብረቶቻችሁንም እኛ እንግዛቸው ከሚሉትና ዋሽንግተን ከተማ ዋና መሥሪያ ቤታቸው ከሆነው የምዕራብ አገር ዋነኛ ጥቅም አሰከባሪ ከሆኑ የዓለም የገንዘብ ድርጅት እና የዓለም ባንክ ፕሮግራም መመሪያዎች ጋር በጣም ተመሳሳይ ስለሆነና ከዛም የተቀዳ ስለሚመስል ነው (ለአብነትም “IMF Pamphlet No. 47, 2019”ን ይመልከቱ)።

ፖሊሲው አገር-በቀል እንዳልሆነ ማያሳው የኢትዮጵያን እውነተኛ የኢኮኖሚያዊ ችግሮች ምን እንደሆኑ ከመረዳት አይጀምርም። በዚህ ምክንያት በፖሊሲው ውስጥ ያለው የችግሮቻችን ግምገማ እና የምርመራው ውጤት በመሬት ላይ ካለው ተጨባጭ ጉዳይ ይልቅ የእነዚህ “የዋሽንግተን ድርጅቶች ስምምነት” በሚባለው የፖሊሲ አቅጣጫ ላይ የተመሠረተ ነው።

ይህም ማለት፤ በመጀመሪያ፤ የእስካዛሬው የኢኮኖሚ ዕድገት ምንጭ ምን ነበር የሚለው የሰነዱ ትንታኔ አሳሳች ነው። ምክንያቱም የዕድገቱ አብዛኛው ምንጭ የካፒታል ክምችት ነው ይላል (በመሆኑም ከ10 በመቶ ዕድገት ውስጥ የካፒታል ማከማቸቱ ድርሻ 5.6 በመቶ ነው፤ ቴክኖሎጂ ወይም ምርታማነትን ማሳለጥ በ 2.6 በመቶ ይከተለዋል)። ሃቁ ግን የካፒታል አስተዋፅዖ 1.6 በመቶ ብቻ ሲሆን የሠራተኛው አስተዋፅዖ 2.4 በመቶ እና የቴክኖሎጂ/ምርታማነት ማሳለጡ ከ1 በመቶ የማይበልጥ እንደነበረ እናውቃለን። የቴክኖሎጂ አስተዋፅዖ፤ እንኳን እኛ አገር የአደጉ አገሮችም ቢሆን ወደ 2 በመቶ ያህል ነው። ይህ የተሳሳተ የመንግሥት የዕድገቱ ምንጭ አረዳድ “አገር-በቀል” የተባለው ፖሊሲውን የትኩረቱ አቅጣጫ ምርትን ወደ መፍጠር ሳይሆን የምርት ሁኔታን ወደ ማሳለጥ እንዲሔድ አድርጎታል። ለዚህም ሳይሆን አይቀረም የዚህ ዓይነት ፖሊሲዎች በሰነዱ ውስጥ የበዙት።

ኹለተኛ፣ በፖሊሲ ሰነዱ ውስጥ ጥቅም ላይ የዋለው የተጋነነ የአገራዊ ምርት ወይም የ“GDP” ዕድገት በእርግጠኝነት መንግሥትን የተሳሳተ የገቢ አሰባሰብ ችሎታ የእንደሚኖረውና የተሳሳተ ዕዳ የመሸከም አቅም እንዳለውም ሊያመለክተው ይችላል። (ለምሳሌ፣ ሰሞኑን በአፍሪካ የታየው ከፍተኛ የዕዳ ጫና ቀደም ብሎ የተደረገ የእንደዚህ ዓይነቱ አብረቅራቂ የዕድገት ትንበያ ውጤት ነው።) እኔ እንደማስበው፣ ከዚህም በተጨማሪ በፖሊሲው ላይ የተሰጠው የቁጠባ መጠንም በዕጥፍ የተጋነነና የድህነቱም መጠን ከእውነታው በብርቱ ያነሰ ነው። እነዚህ በመሬት ላይ ያሉ ሀቆችና ተዛማጅ ጉዳዮች በዚህ የፖሊሲ ሰነድ ውስጥ እንዲገቡ አለመደረጉ ለሚቀጥሉት 3 ዓመታት ተብለው የወጡ እቅዶች ፣ ፖሊሲዎች እና አፈፃፀማቸው እውን መሆናቸውን እንድንጠራጠር የሚያደርጉ ናቸው።

2. “ማክሮ ኢኮኖሚያዊ ፖሊሲዎች” የተባሉትን የሰነዱን ፖሊሲዎች በተመለከተ፣ የሰነዱ አዘጋጆች የአገሪቱን የማክሮ (ዐቢይ) ኢኮኖሚያዊ ችግሮችና መሠረታዊ ምንጮች የተረዱት አይመስልም። እነዚህ መሠረታዊ ችግሮች የሚከተሉት ናቸው፡-

ሀ) የየዘርፉ ኢኮኖሚያዊ ዕድገት አለመጣጣም፤ ይህ በመሠረቱ ማለት የታቀደው ዕድገት አገሪቱ ልትከውነው ከምትችለው የምግብ አቅርቦትና የውጭ ምንዛሬ የማፍራት አቅም ጋር የማይዛመድ ነው፤

ለ) የልማት ወጪ አሸፋፊነት በውጭ ዕዳ እና በገንዘብ ማተም ላይ ጥገኛ መሆኑ እና

ሐ) በዕድገትና ትራንስፎርሜሽን የመካከለኛ ጊዜ ዕቅዱና በዓመታዊ በጀት እንዲሁም በየሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች ባሉት የረጅም ጊዜ ዕቅዶች መካከል መኖር የነበረበት መስተጋብር አለመኖሩ ናቸው።

“አገር-በቀል” የተባለው የፖሊሲ ማስተካከያም የተወጠው እነዚህን የማክሮ ኢኮኖሚው ችግሮች መሰረታዊ ምንጮች መጀመሪያ ሳይለይ ነው ። ችግሩ ሳይለይ መፍትሄ ሰጥቶ ጉዳዩ ይከወናል ማለት ደግሞ፣ አነሰ ቢባል የዋህነት ነው።

3. ወደ “አገር-በቀል” የፖሊሲ ሰነድ “መዋቅራዊ እና ክፍለ-ኢኮኖሚያዊ/የሴክተር” ፖሊሲዎች ስንመጣ፣ የሰነዱ አዘጋጆች የኢትዮጵያን መዋቅራዊ ችግሮች በጽንሰ ሐሳብ ደረጃ የተረዱት አይመስልም። በዚህም ምክንያት እነዚህን ችግሮች ለመቅረፍ የታቀዱት ፖሊሲዎችም ለችግሩ መፍትሔ የሚሆኑ አይደሉም።

አብዛኞቹ የአፍሪካ አገሮች ከታሪካቸው የወረሷቸው ለየት ያሉ መዋቅራዊ ችግሮች አሏቸው። ከሦስት ዐሥርት ዓመታት በፊት እንዲህ ዓይነቱን መዋቅራዊ የኢኮኖሚ ችግሮች የአፍሪካ ኢኮኖሚ ኮሚሽን ሲዘረዝራቸው “በመሰረታዊ ኢኮኖሚያዊ እና ማኅበራዊ መሠረተ ልማት ያሉ ጉድለቶች፣ የምርምር አቅም አለመኖር፣ ደካማ ምርታማነት፣ ኢ-መደበኛና ከእጅ ወደ አፍ የሆነ ኢኮኖሚ ገጽታ፣ የቴክኖሎጂ ዕውቀት መሠረት አለመኖር፣ በውጪው የኢኮኖሚ ዘርፍ ላይ ከመጠን በላይ ጥገኛ መሆንና ተያያዥ የሰሻልና የፖለቲካ ችግሮችና ደካማ የሰው ኀይል ልማት” ብሎ በይደቸው ነበር። በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታ የዋጋ ንረት (ግሽበት)፣ የከፍያ ሚዛን ጉድለት፣ የዕዳ ጫና የእነዚህ መዋቅራዊ ችግሮች ውጤቶች ናቸው። ኮሚሽኑ የአፍሪካን የኢኮኖሚ ቀውስ ለማስቀጠል ያሴሩ መዋቅራዊ ችግሮች ብሏቸውም ነበር።

በእኔ አስተያየት የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ዛሬ የሚያሳየው ይህን መዋቅራዊ ችግር ነው። ስለሆነም መፍትሔውም መዋቅራዊ ባሕሪዎች ያሉዋቸው ፖሊሲዎች ናቸው። እነዚህ ከአፍሪካ የኢኮኖሚ ኮሚሽኑ አረዳድ የተመዘዙ የኔ የመዋቅራዊ ችግሮች መረዳት ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ ውስጥ በቀኝ በኩል ከተሰጡት “የአገር-በቀሉ” ማሻሻያ ፖሊሲ አረዳድ ጋር በንጽጽር (በግራ በኩል) ተሰጥቷል፡-

የኢትዮጵያ መዋቅራዊ ችግሮች ምንድን ናቸው? ችግሮቹን ለመፍታት የሚያስፈልጉት ፖሊሲዎችስ?

በዛሬዋ ኢትዮጵያ ውስጥ በተጨማሪ ያሉ መዋቅራዊ ችግሮች	የአገሪቱ መዋቅራዊ ችግሮች በ“አገር-በቀሉ” የፖሊሲ ሰነድ አረዳድ
ሀ) ከፍተኛ የሰለጠነ የሰው ኃይልና ባለሙያ ጉድለት ለ) የምግብ አቅርቦት ጉድለት፣ የግብርናው የምርታማነት ችግርና መዋቅራዊ መልክ የያዘውን ግሽበትለመቋቋም ከፍተኛ የምግብ እና ለምግብ ዘይት የሚወጣ የውጪ ምንዛሪ ወጪ ከተያያዥ ችግር ጋር ሐ) የወጪ ንግድ ዘርፍ መዋቅራዊ የአቅርቦት ችግር (የወጪ ንግዱ ለ10 ዓመታት ከሦስት ቢሊዮን ዶላር/በዓመት በታች መሆን) መ) መዋቅራዊ የገቢ ንግድ ጥገኝነት ችግር (18 ቢሊዮን ዶላር/በዓመት ከውጪ ማስገባትና፤ ከ70 በመቶ በላይ የሆኑት ለመቀነስ የሚያስቸግሩ እንደ ነዳጅ አይነት ስትራቴጂያዊ ሽቀጦች መሆን) መ) በውጭ ፋይናንስ ላይ በመዋቅራዊ መልክ ጥገኛ መሆን - ዝቅተኛ ቁጠባ፣ ጤናማ የፋይናንስ ስርዓት ማጣት (መዋዕለ ንዋይ ከአገራዊ ምርት 40 በመቶ ሆኖ ቁጠባው ከ10-20 በመቶ ብቻ መሆን) ሐ) መዋቅራዊ ሥራ አጥነት (ከመስራት አቅማቸው በታች የሚሠሩት ከ45-49 በመቶ፣ ሽፍንፍኑ ሥራ አጥነት 45 በመቶ፣ ድሃ ሠራተኞች ከሰራተኛው ቁጥር 70 በመቶ በላይ መሆን፣ የወጣቶች ሥራ አጥነት 25 በመቶ መድረስ) መ) ግሽበት፣ የገቢ ክፍፍል እና ድህነት [ዛሬ አጠቃላይ ግሽበቱ 18 በመቶ እና የምግብ ግሽበት 23 በመቶ መሆን]	ቢሮክራሲያዊ አሠራሮችን ማስቀረት * የመንግሥት ተቋማት አስተዳደርን ማሻሻል * የኃይል አስተማማኝነትን ማሻሻል እና የመብራት ኃይልን የኮርፖሬት አስተዳደርን ዘመናዊ ማድረግ * በታሪፍ ማሻሻያዎች አማካይነት ወጪን መልሶ ማግኘት * የቴሌኮም ዘርፉን ማሻሻያን መተግበር * የዓለም የንግድ ድርጅት መግባትን (ማለትም አገሩን ለአለም ኢኮኖሚ ተዋናዮች በብርቱ መክፈትን) ማፋጠን፣ * የቀጠናውን የንግድ ውሕደት ማጠናከርና ለውጭ ንግድ የገበያ ተደራሽነት መፍጠር * የሎጂስቲክ (ጉምሩክና ትራንስፖርትን) ውጤታማነትን ከፍ ለማድረግ እና በሎጂስቲክስ መሠረተ ልማት ውስጥ መዋዕለ ንዋይ ለማፍሰስ ለማድረግ የሚረዱ ሎጂስቲካዊ ማሻሻያ ማካሄድ * ኩባኒያዎች ወደ አገራችን ገበያ የመግቢያ ዕንቅፋት የሆኑባቸውን መሰናክሎችን በማስወገድ፣ የውድድር ሕግን በመተግበር እና የሽቀጦች ገበያ አቅርቦትን ውጤታማነት ማሻሻልና የአገር ውስጥ ገበያንም ውጤታማነት ማሻሻል ።
እነዚህ የመንግሥትን የገንዘብና የዕዉቀት አቅም የሚጠይቁ ጥሩ የገበያ ኢኮኖሚ ለመፍጠር መዋቅራዊ ፖሊሲ የሚያስፈልጋቸው መዋቅራዊ ችግሮች ናቸው ።	እነዚህ በኔ ግምት መዋቅራዊ ችግሮች የሌለባቸውን ነባር ገበያዎች ለማዘመንና ለማሳለጥ የሚያስፈልጉ ፖሊሲዎች ናቸው ።

4. ከላይ በተሰጠው ሰንጠረዥ ውስጥ የተጠቀሰው የ“አገር-በቀሉ” የፖሊሲ ሰነድ የኢትዮጵያ መዋቅራዊ ችግሮች አረዳድ ትክክል ነው እንኳን ብለን ብንወስድ (ይሔ መቼም ለሰነዱ ከመጠን በላይ ደግ መሆን ነው)፤ ችግሮቹን

ለመፍታት በታለሙት በማክሮ ፖሊሲ እና በመዋቅራዊ እና የሴክተሩ ፖሊሲዎች መካከል የማይናወጥ ግጭት አለ። እኔ ከላይ የገለጽኳቸውን የኢትዮጵያን መዋቅራዊ ችግሮች ለመፍታት የሚታሰቡ የመፍትሔ የፖሊሲ ሐሳቦች በሚከተሉት ሦስት ጉዳዮች ማዕቀፍ ውስጥ ሊወጡ ይገባል።

በመጀመሪያ፣ ይህንን የሚከውኑ ጎይሎች ሊታወቁ ይገባል (ይህም ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ሳይንሳዊ እና ቴክኖሎጂ፣ አካባቢያዊ፣ ባሕላዊ እና ማኅበራዊ/ለምሳሌም ዘመኔያዊ/ መልክ ይይዛል)፤ ኹለተኛ፣ ለዚህ ጉዳይ ያሉንና ሊገኙ የሚችሉ ሀብቶች (የሰው እና የተፈጥሮ ሀብቶች፣ የሀገር ውስጥ ቁጠባ እና ከውጭ የሚገኙ የገንዘብ ሀብቶች)፤ እና ሦስተኛ፣ ልናሟላቸው የምንፈልጋቸው የሕዝብ ፍላጎቶች (ማለትም ለምሳሌ እንደ የቅንጦት እና ከፊል የቅንጦት ዕቃዎች ላይ ከማተኮር ይልቅ በተቃራኒው አስፈላጊና መሰረታዊ በሆኑ ዕቃዎች እና አገልግሎቶች ላይ ማተኮር)።

እንዲህ ዓይነቱ የትኩረትና የአስተሳሰብ ማዕቀፍ “በአገር-በቀሉ” ሰነድ ላይ በፍፁም አይታይም። ከላይ የገለጽኳቸውን በኢትዮጵያ ያሉትን መዋቅራዊ ችግሮች ለመፍታት ከእንደዚህ አይነቱ የትኩረትና የአስተሳሰብ ማዕቀፍ የሚመዘዙ የሚከተሉትን አይነት ተጨባጭ በርካታ የፖሊሲ አቅጣጫዎችን መውሰድ ያስፈልጋል።

በመጀመሪያ፣ የማምርት አቅምንና ምርታማነትን ማሻሻል፣ በቁጠባ ሀብትን ማሰባሰብ እና እሱንም በውጤታማነት መጠቀም ፣ የሰው ሀብት ልማት፣ የሳይንሳዊ እና የቴክኖሎጂ መሠረትን ማጠናከርና፣ ወደ ፊትም ወደ ኋላም ተያያዥና ተመጋጋቢ የሆኑ ምርቶችንና አመራረትን አሰባጥሮ ማስፋፋት፤

በኹለተኛ ደረጃ፣ የሕዝቡን የገቢ ደረጃ እና የገቢ ስርጭት ማሻሻል፣ የግል ወይም የመንግስት የሚል ፅንፍ ሳይዙ በመንግሥትና በግሉ ክፍለ-ኢኮኖሚ መካከል ልዩና ተገቢ ሚዛን መጠበቅ፣ ለዘላቂ ልማት የሚሆን የኢኮኖሚያዊ ማበረታቻዎች እና የፖለቲካ መረጋጋት ሁኔታዎችን ማስቻል፣ የሀብት ብክነትን ማሰወገድና በተለያዩ የኅብረተሰብ ክፍሎች መካከል ያለውን የገቢ ክፍፍል ማሻሻል፤

በመጨረሻም በጣም መሰረታዊና አስፈላጊ ሸቀጦች ላይ በማተኮር በተለይም በምግብ ራስን መቻል፣ በገቢ ንግድና በውጭ ፋይናንስ ላይ ያለንን ከፍተኛ ጥገኝነትን በዕቅድና በሂደት መቀነስና አጠቃላይ አገራዊ ፍጆታችንና የአገር ውስጥ ምርታችንን ተመጋጋቢ እንዲሁኑ ማቀናጀት ናቸው።

እነዚህ ከላይ የዘረዘርኳቸው የፖሊሲ አቅጣጫዎች በሙሉ በሰነዱ ላይ አለመጠቃለላቸው መሰረታዊ ድክመቱ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ፣ ከእነዚህ ጉድለቶች መካከል ዋነኛውና “አገር-በቀሉ” ፖሊሲ የረሳው ጉዳይ የሰለጠነ የሰው ጎይልና የባለሙያ ጉድለት ነው። ሆኖም እንደዚህ ያለውን ፖሊሲ ለማውጣት (ለምሳሌም በዚህ ሰነድ በግልፅ እንደሚታየው)፣ ለመተግበር እና አተገባበሩን ለመቆጣጠር ይህ የሰለጠነ የሰው ጎይል መሠረታዊው ጉዳይ ነው።

- 5. ምንም እንኳን ከላይ እንደተጠቀሰው ሰነዱ መሰረታዊ ችግሮች ያሉበትና ፈረንጆቹ እንደሚሉት ሰይጣኖቹ ብቅ ብቅ የሚሉት ወደ ፊት በዝርዝር በሚወጣው ፖሊሲ ውስጥ ቢሆንም፣ የቀረቡት የማክሮ ኢኮኖሚና የፋይናንስ ዘርፍ ፖሊሲዎች አንዳንድ ጥሩ ገጽታዎችም አሏቸው። እንደ ክፉ ዕጣ ሆኖ ግን ብዙ አይደለም።

በዚህ የበጎ ፖሊሲዎች ዝርዝር ውስጥ ከውጭ ምንዛሪ ገበያጋ የተነሱ አንዳንድ ፖሊሲዎች፣ የመንግሥት ገንዘብ አስተዳደርን ለማስተካከል የታለመው ጉዳይ፣ የዕዳ አያያዝን ለማሻሻል እና ከውጭ የሚገባውን ምርት በአገር ውስጥ ምርት የመተካት ፖሊሲዎች ይካተታሉ። ሆኖም ከዚህ በላይ ከገለጽኩት ግዙፍ የሰነዱ ድክመቶች አንጻር እነዚህንም ቢሆን እንደገና መመርመር እና የአጭር ጊዜ የማክሮ ኢኮኖሚ እንዲሁም የገንዘብ ፖሊሲዎች በረጅምና በመካከለኛ ጊዜ ከታሰቡት መዋቅራዊና ክፍለ-ኢኮኖሚያዊ (የሴክተሮች) ፖሊሲዎች ጋር የሚጋጩ የፖሊሲ አቅጣጫዎችና ውጤቶችን ስለሚያሳይ፣ ይህንን ለመፍታት መሞከርም አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ፣ በሰነዱ ላይ ባሉ ቁጠባን ማበራታትና በአነስተኛ ወለድ መዋዕለ ንዋይን ማበረታታትን በሚመለከቱ ፖሊሲዎች መካከል ተቃርኖ ማየት ይቻላል፣ የታሰበው ጥብቅ የገንዘብና የፈሲካል ፖሊሲና የአስካሁኑን የኢኮኖሚውን ዕድገት ፍጥነት የማስቀጠል ፖሊሲ መሀልም ተቃርኖ ይታያል፤ ፖሊሲው ይፈልጋል የተባለው የ10 ቢሊዮን ዶላር ወጪና ከዕዳ ጫናና በዘላቂነትን ከውጭ ፋይናንስ ጥገኝነት የመውጣት ፖሊሲዎችም ተቃርኖ ይታይባቸዋል። ጨቅላ ኢንዱስትሪዎችን በመሳደግ ተወዳዳሪ የማድረግ ፖሊሲና ገበያውን በብርቱ የሚከፍተው የነፃ ገበያ ፖሊሲም (የአለም የንግድ ድርጅትን በፍጥነት መቀላቀል የሚለውን ፖሊሲ ጨምሮ) ተቃርኖ ይታይባቸዋል፤ መንግሥት ድህነትን ለመቀነስና እነዚህን ግዙፍ ሥራዎች ለመሥራት የሚያስፈልገው አቅምና ይህንን አቅም የመገንቢያ ምንጮች የሆኑ ቁልፍ ቁልፍ ስትራቴጂካዊ ንብረቶችን፣ ኢትዮ-ቴሌኮምን ጨምሮ፣ ለመሸጥ ማቀድም ተቃርኖ ከሚታይባቸው ጉዳዮች ከብዙ ጥቂቶቹ ናቸው። ለአብነትም መንግስት ከልማት ድርጅቶች ዘንድር ካገኘው 45 ቢሊዮን ብር ወስጥ የቴሌ ብቻ ድርሻ 60 በመቶ ሆኖ ቴሌ አይነቱን መሸጥ የመንግስት አቅምን ሊያከሰስ እንደሚችል ማየት ይቻላል።

6. ይህን የመሰለ ግዙፍ ድክመት ለማረም ምን ማድረግ ይበጃል? የሚለው ጥያቄ መሰረታዊና በማጠቃለያ መልክ የማነሳው የምክረ-ሐሳቤ መንደርደሪያ ነው። የምክረ-ሐሳቡ አጠቃላይ ነጥብ ከላይ ከተዘረዘሩት ድክመቶች አንጻር ፖሊሲውን እንደገና መመርመር እና ተገቢ የእርምት እርምጃ መውሰድ ያስፈልጋል የሚለው ሲሆን፣ በተጨማሪም የሚከተሉትን አራት የፖሊሲ አቅጣጫዎች ማየት ጠቃሚ ይመስለኛል፡

ሀ. [1] (i) በታለመው የኢኮኖሚ ዕድገት እና በምግብ አቅርቦት ዕድገት፣ እንዲሁም በውጭ ምንዛሪ የማፍራት አቅም መካከል ያለውን የዘርፎቹን ዕድገት አለመመጣጠን እንዴት እንደሚፈታ ዕቅድ ማውጣት፤ በአጭር ጊዜ ውስጥ በአነስተኛ ወጪ ከፍተኛ የግብርና ምርት/የምግብ አቅርቦት መጨመር የሚቻለው አነስተኛ የመስኖ ልማት በማስፋፋት፣ የማዳበሪያ እና የምርጥ ዘር አቅርቦት በማሳደግና በረዥም ጊዜ ደግሞ የመሬት ስሪቱንና ተያያዥ ጉዳዮችን በመፈተሽ ነው። ለሁለቱም የመንግስት ድጋፍና ሚና ቁልፉ መሆኑን ልብ ይሏል።

(ii) በአጭር ጊዜ፣ በዝርዝር (ጉዳይ በጉዳይ) የውጪ ምንዛሪ ቁጠባና የማፍራት አቅም ላይ ያነጣጠረ ሥራ መሥራትና በረዥም ጊዜ ከቻይና እና ከሌሎች የልማት አጋሮች ጋር በመተባበር በተፈበረከ የወጪ ንግድና የኢንዱስትሪው ዕድገት ላይ ማተኮር ነው። እነዚህ የፖሊሲ አቅጣጫዎች የማክሮ ኢኮኖሚውን የመናጋት ችግርን በአጠቃላይ እና የዋጋ ንረትን (ግሽበትን) በተለይ በዘላቂነት ለመፍታትም ቁልፍ ጉዳዮች ናቸው።

(iii) መሠረታዊ የሆኑትን የሸቀጣሽቀጦች አቅርቦት ሰንሰለት በማሳጠርና በማሳለጥ ምርቶቹን በአነስተኛ ዋጋ ለከተሞች ነዋሪዎች በቀበሌ ሱቆች ወይም የወጣቶችን የሥራ ፈጠራ እቅዶችን በመጠቀም ወይም ከግሉ ክፍለ-

ኢኮኖሚን በመቆጣጠር በአነስተኛ ዋጋ እንዲያቀርቡ በማድረግ የእነዚህን አቅራቢዎችንና ደላሎችን ተገቢ ያልሆነ የጠቅላይነት ጉለበት መቆጣጠር ያስችላል።

ለ.) [2] ይህ የመንግሥት ፖሊሲና ዕቅድ በዋና ዋና የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ውስጥ አቅም ያላቸው ባለሙያዎች (ቴክኖክራቶች) የሌሉት ከሆነ፤ የምኞት ዝርዝር እንጂ በተግባር የሚገለጥ ዕቅድ አይሆንም። ስለዚህ

(i) መንግሥት በዋና ዋና የመንግሥት መስሪያ ቤቶች “የፕሮጀክት ትንተና እና ግምገማ ጽሕፈት ቤት” አዘጋጅቶ ቢያንስ 10 በሚሆኑ ከፍተኛ አቅም ያላቸው ኢኮኖሚስቶች፤ ኢንጂነሮች እና የኢንፎርሜሽንና ኮሚኒኬሽን ባለሙያዎችን ማደረጃት ያስፈልገዋል፤ ይህንን በአጭር ጊዜ የእቅድ ዘመን በተለይ በኢንዱስትሪ፤ በግብርና እና ፋይናንስ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቶች ውስጥ ቢያደርገው ጥሩ ነው። በመካከለኛው ጊዜ እቅዱ ደግሞ ከግሉ ዘርፍ በተሻለ የሚከፍልና አገራቸውን ለማገልገል የሚፈልጉትን ብሩህ ወጣቶች የሚስብ፤ ለመንግስት መስራት ታላቅ ክብር መሆኑን በህብረተሰቡ ወስጥ የማስረጽ አደረጃጀት ያለው የመንግሥት ሠራተኛ አስራር ስርዓት መተግበር አለበት (ይህንንም ከደቡብ ኮሪያ፤ ከታይዋን፤ ከጀርመን ወዘተ መማር ጥሩ ነው)።

(ii) በተያየዥም እንደዚህ ያሉትን የየሚኒስቴር መስሪያ ቤት ቢሮዎች በሙሉ ለመቆጣጠር፤ የእነሱን የመተንተንና የማስፈጸም አቅምም ለማሻሻልና፤ አጠቃላይና ጠቋሚ ዕቅድ ግለሰብና ኢኮኖሚ ተዋናዮችጋ በመነጋገር ለማወጣት በፕላን ኮሚሽን ስር “የልማት ፕሮጀክቶች ትንተና እና የክትትል ክፍል” ማዘጋጀት፤

(iii) እንደ ምክትል ሚኒስትሮች (ሚኒስቴር ዴታዎችና) እና እንደ ሚኒስተር ባሉ የፖለቲካ ቦታዎች መካከል ልዩነቶች መፍጠር ። የምክትሎቹ ቦታ በሙያተኛ እና በችሎታ በተመረጡ ብቻ እንዲያዝ ማድረግ። በብሔራዊ ባንክ የምርምር ክፍል ውስጥ የገንዘብ-ነክ ጉዳዮችን በዝዝር የሚያሳይ የማክሮ ኢኮኖሚያዊ ሞዴልን (የሂሳብ ምስለ-ኢኮኖሚ) ማዘጋጀት፤ በፕላን ኮሚሽን ውስጥ ደሞ ለበጀት አፈፃፀም አገልግሎት የሚውል ዝርዝር የፋይናንስ ብሎክ ያለው የማክሮ ኢኮኖሚያዊ ሞዴልን ማዘጋጀት (ስለ ኹለቱም ጉዳዮች ከኬንያ መማር)። እነዚህ ሞዴሎች ወይም ምስለ-ኢኮኖሚዎች ደግሞ በፕላን ኮሚሽን ስር መደራጀት ባለበት የጠቋሚና ፍኖታዊ እቅድ ማዘጋጀያ የኢኮኖሚ ዕድገት ሞዴል መታገዝ አለባቸው። አገሪቱ ያላትን ምርጥ ባለሙያዎችንና ምርጥ ጭንቅላቶችን ከአገር ውስጥም ከትውልድ-ኢትዮጵያዊዋንም ለመሳብና ያሉትንም ለመያዝ፤ በሒደትም ዘላቂ የሆነ የአቅም ግንባታ ለማካሄድ፤ ለዚህ ተብሎ ከቢድ ያለ የመንግስት በጀት መመደብ አለበት።

ሐ [3] መንግሥት የፖሊሲ ምርምርንና ትንታኔን ከውጭ በቴክኒክ ድጋፍ ሥም ለሚመጡ፤ ስለ አገሪቱ የፖለቲካ፤ ኢኮኖሚያዊ እና ታሪካዊ ሁኔታ የጠለቀ እውቀት ለሌላቸውና ምናልባትም ለመጡበት አገርና ድርጅቶች ብሔራዊ ጥቅም ለሚሰሩ ሰዎች ትቶ ከኋላ ተመልካችና የኔነዉ ባይ ብቻ መሆን የለበትም። በምትኩ አገራዊ የማኅበራዊ-ኢኮኖሚያዊ ምርምር ማዕከሎችን፤ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚስቶች ማኅበርን፤ የአገሪቱ ዩኒቨርሲቲዎች የኢኮኖሚክስ የትምህርት ክፍሎችን በመጠቀም ፖሊሲውን በመቅረፅ እና በመተግበር መንግሥት የባቡሩ ዋነኛ ሾፋሪ እንጂ ተሳፋሪ መሆን የለበትም።

በዚህ ስሌት እንደ የዓለም የገንዘብ ድርጅት፤ የዓለም ባንክ እና የሃርቫርድ ቡድን ያሉ የቴክኒክ “ድጋፍ ሰጪዎች” ድጋፍ ሰጪዎች እንጂ አሁን እየተደረገ እንዳለው እነሱ የባቡሩ ዋነኛ ሾፋሪ መንግሥት ደግሞ ተሳፋሪና የኔ

ነዉ/አገር በቀል ነዉ/ ባይ መሆን የለበትም። መንግሥት ከዚህ ሁኔታ ወጥቶ የአገሪቱን ምርጥ ተመራማሪዎች ከላይ ከጠቀስቻዉ ተቋማት በመያዝ ዋና ዋና በሚባሉ መሥሪያ ቤቶች (በግብርና፣ በኢንዱስትሪ፣ በማዕድን፣ በቱሪዝም ወዘተ) እና በፕላን ኮሚሽን ውስጥ ካሉና ስለእያንዳንዱ ዘርፍ እና በእያንዳንዱ ሚኒስቴር ውስጥ ጥልቅ ዕውቀት ባላቸው የመንግሥት ባለሙያዎች/ቴክኖክራቶች (ለምሳሌ በብሔራዊ ባንክ፣ ባንኮችን የመቆጣጠር ጉዳይ ላይ አቶ ጌታሁን ናናን፣ በብሔራዊ እቅድ ላይ አገሪቱ አላት የሚባሉ ቴክኖክራቶችን ለምሳሌም አቶ ጌታቸው አደም፣ አቶ መኮንን ማንያዘዋልና እና አቶ መዝገበ፤ በመንግሥት ኩባንያዎች አመራር ላይ ደግሞ የአየር መንገዶቹን አቶ ተወልደ ገ/ማሪያም እና አቶ ግርማ ዋቄን፣ ስማቸውን የዘነጋጋቸውን የወልና ማስረጃ መስሪያ ቤትን ያዘመኑት የቀድሞ ስራ-አስኪያጅ... እና ሌሎችንም ወዘተ) በማቀናጀት የልማቱና የዕድገቱ ቁልፍ ችግሮች ምን እንደሆኑ ለማወቅ ጥልቅ ጥናትና የዕድገቱ ማነቆዎችን የመለየት ሥራ ማካሄድ አለበት።

ይህ ጉዳይ ወደ ፊት በጠቅላይ ሚኒስትር ጽሕፈት ቤት ሥር በሚቋቋም እውነተኛ የባለሙያዎች የጠቅላይ ሚኒስትሩ የአማካሪ ምክር ቤት መከናወን አለበት፤ አባላቱም በችሎታቸው እንጂ በርዕዮተ ዓለም፣ በፖለቲካዊ አቋማቸውና በዓለም የገንዘብ ድርጅቶች የገንዘብና የፖለቲካ ተፅዕኖ መመረጥ የለባቸውም (ወደ ፊትም ለዘልቄታው፣ ይህንን ዓይነቱ ተቋም የሕገ-መንግሥቱ አካል ቢደረግ ጥሩ ነው፤ ለዚህም የደቡብ ኮሪያና የአሜሪካን አሰራር ማየት ጥሩ ነው)።

መ) [4] በመጨረሻም በሚቀጥሉት ከአምስት እስከ ዐሥር ዓመታት ውስጥ ኢትዮጵያ ከእርዳታ እና ከውጭ ፋይናንስ ጥገኝነት እንዴት እንደምትወጣም የሚያካትት ዘላቂ የልማት ወጪ አሸፋፊን ስልት ሊቀይስ ይገባል። ይህ ስልትም ቢያንስ የሚከተሉትን ጉዳዮች የሚያካትት መሆን አለበት፡

(1) የሀገር ውስጥ ሀብት/ቁጠባን ማሰባሰብ፣ (2) የሀዋላ ገቢን ማጎልበት፣ (3) መዋቅራዊ ሽግግር በማምጣት የውጪ ምንዛሪን በበቂ የማፍራትን ጉዳይ ከምዕራቡም ከምሥራቁም የልማት አጋሮችጋ በመተባበር መከወን፣ በተለይ የደቡብ-ደቡብ አጋርነትና ትብብርን (በተለይም የምሥራቅ ኤስያን፣ ቻይናን፣ ሕንድ እና ደቡብ አፍሪካን) በማጎልበት ግንኙነቱን ለዚህ ጉዳይ በዕውቀት መጠቀም ሊታሰቡባቸው የሚገቡ የፖሊሲ አቅጣጫዎች ናቸው። ለምሳሌ ባለፉት አስርተ አመታት ከቻይና መበደራችን በራሱ ችግር አልነበረም፤ እኔ ካካሄድኳቸው ብዙ የቻይናና አፈሪካ ጥናቶች ተነስቼ የተረዳሁት ጉዳይ ቢኖር፣ የቻይናን የአፈሪካ ስትራቴጂ ተረድተንና ኢትዮጵያ በዛ ላይ ያላትን ሚና ተገንዝበን፤ ከዚህ በላይ በምክረ-ሃሳብ መልክ በሰጠሁት አይነት በዕውቀትና ሳንሰርቅ ብንጠቀምበት ኖሮ፣ ቻይና ባለፉት አስርተ አመታት የሰጠችን የልማት ዕድል በትውልድ አንዴ የሚገኝ ዕድል ነበር። በግብዝነታችን ግን አልተጠቀምንበትም። አሁንም ከገባን ጨርሶ የሞተ ዕድልም አይደለም።